

Matti Wiberg, Antti Koura ja kulttuurintutkimuksen haaste

Helmikuun 22. päivän *Helsingin Sanomista* löytyy apulaisprofessori Matti Wibergin ja Suomen Pankin toimituspäällikön Antti Kouran yhteinen kirjoitus *Lukukausimaksut yliopistoihin*. Kirjoittajien mielestä opiskeluun pitää saada lisää kuria, tehokkuutta, taloudellisia kannustimia, kontrollia, löysien karsimista, huijareiden paljastamista. Tehohoidossa auttaisivat parhaiten reippaat lukukausimaksut. Wiberg ja Koura ovat panneet merkille kuinka:

”Opiskelijaksi kannattaa ilmoittautua puhtaasti taloudellisin perustein, koska tarjolla on runsaasti etuja. Muun muassa asumiseen, matkoihin, opiskelijaruokailuun, konsertteihin, museoihin ja taidenäyttelyihin saa opiskelija-alennuksia. Jos opiskelija maksaisi lukukausimaksun, hänellä olisi vahva taloudellinen kannustin myös suorittaa opintonsa kunniallisesti loppuun – ja opintojen päätyttyä lakata näyttelemästä opiskelijaa. Lukukausimaksut paljastaisivat nopeasti, ketkä todella ovat opiskelijoita, ketkä taloudellisia etuja ahnehtivia vapaamatkustajia. (...) Samalla järjestelmä pelastaisi monta suomalaista näennäisopiskeluun tuhlatulta nuoruudelta ja vääriltä urapäätöksiltä (...) Valtio voisi tehdä järjestelmästä opiskelijalle todella kannustavan palkitsemalla poikkeuksellisen hyvin arvosanoin pikavauhtia valmistuneet maksamalla heidän opintolainansa.”

Monet ovat jo julkisuudessa oikoneet artikkelin suoranaisia asiavirheitä. Suuremman ongelman muodostaa kuitenkin kirjoituksesta avautuva henkinen autiomaa ja lohduon ihmiskuva. Wiberg ja Koura ja haluavat tuottaa entistä kurinalaisempia ja tehokkaampia opiskelijaruumiita entistä kurittomampien markkinoiden tarpeisiin. Avainsana opiskelussa ja elämässä on markkinaehtoisuus. Kun tällainen ihmiskuva yleistyy yliopistoissa, sillä on vaikutuksensa tutkimukseen, myös monille eri tieteenaloille levittäytyvään kulttuurintutkimukseen. Kaikki kulttuurintutkijat kun ovat entisiä tai nykyisiä opiskelijoita.

...

Millaisen tutkijaidentiteetin muotoutumista Wibergin ja Kouran hahmottama opiskelukäytäntö tukee?

Se suosii tutkijaa, jolla on mekaaninen ja suorituskeskeinen ihmiskuva. Tällaisella tutkijalla on jatkuva kiire rakentaa omaa akateemista uraansa. Hän saa alati punnita oman työn arvon suhteessa välittömiin kilpailijoihin. Mikäli tutkija *joutuu* opettamaan, hän kyllä ymmärtää siirtää suoriutumisen ja ”investoinnin” maksimoinnin myös opiskelijoihinsa. Ne jotka eivät tätä hyväksy tai kykene omaksumaan tiputetaan pelistä pois.

Lukukausimaksut yliopistoihin!

Välillä on tuntuu, että lukukausimaksut ovat jatkuvasti kasvaneet. Tämä on totta, ja se on aiheuttanut paljon keskustelua ja kritiikkiä. Monet opiskelijat ovat tyytymättömiä siitä, että maksut kasvavat nopeammin kuin palkat ja eläkkeet. Tämä on erityisen tunnettu, kun ottaa huomioon, että lukukausimaksut ovat usein kalliimpia kuin esimerkiksi kirjasto- tai opiskelijajäsenmaksut.

■ Nyt on tullut uusia ehdotuksia, jotka koskevat lukukausimaksujen uudelleenjärjestämistä. Nämä ehdotukset ovat osittain perusteltuja, mutta ne eivät ole ratkaisu ongelmaan. Lukukausimaksujen korottaminen on välttämätöntä, jos yliopistot haluavat ylläpitää korkealaatuista opetus- ja tutkimusta. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijat joutuvat maksamaan enemmän, mikä voi olla vaikeaa heille, jotka eivät ole rikkaita.

■ Toisaalta on oltava realistinen ja tunnustettava, että lukukausimaksujen korottaminen on välttämätöntä. Yliopistot eivät voi toimia voittoa tavoittelemattomina, jos ne eivät saa riittävästi rahoitusta. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijat joutuvat maksamaan enemmän, mikä voi olla vaikeaa heille, jotka eivät ole rikkaita.

■ Lukukausimaksujen korottaminen on välttämätöntä, jos yliopistot haluavat ylläpitää korkealaatuista opetus- ja tutkimusta. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijat joutuvat maksamaan enemmän, mikä voi olla vaikeaa heille, jotka eivät ole rikkaita.

■ Toisaalta on oltava realistinen ja tunnustettava, että lukukausimaksujen korottaminen on välttämätöntä. Yliopistot eivät voi toimia voittoa tavoittelemattomina, jos ne eivät saa riittävästi rahoitusta. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijat joutuvat maksamaan enemmän, mikä voi olla vaikeaa heille, jotka eivät ole rikkaita.

■ Lukukausimaksujen korottaminen on välttämätöntä, jos yliopistot haluavat ylläpitää korkealaatuista opetus- ja tutkimusta. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijat joutuvat maksamaan enemmän, mikä voi olla vaikeaa heille, jotka eivät ole rikkaita.

TERHO

Keskeisena motivaation lähteenä toimii pelko ja hyvin ravittu narsistinen kunnianhimo, jossa itsetunto rakentuu ulkoisten palkintojen ja pakkojen varaan. Malli suosii tutkijabroilereita, jotka eivät ikinä pistä nokkaansa yliopiston seinien ulkopuolelle tai laittavat sen vasta sitten kun väitöskirja on valmis. Ollakseen mahdollisimman tehokas, tutkijan ei ole mahdollista kyseenalaistaa välittömiä akateemisia käytäntöjä, siis harjoittaa kriittistä reflektiota tai toimia toisin kuin on oman uran kannalta "järkevää".

Wibergin ja Kouran mallissa tutkijaksi aikovalle ei ole varaa erehdyksiin. Mikäli valitsee pääaineensa väärin, menettää pelin jo alkumetreillä. Mikäli heittäytyy päätoimisesti tekemään jotain muuta, paluuta ei ole.

En tiedä, kuinka yleinen Wibergin ja Kouran edustama ajatusmaailma on yliopistoissa. Mitä tilanteesta kertoo se, ettei kukaan professorikunnasta ole vastannut kirjoitukseen? Puhuuko miesten kirjoituksessa yliopistopäätäjien poliittinen tiedostamaton?

Tampereen yliopistossa tohtorikoululainen sai potkut huomattuaan ettei entinen tutkimusaihe enää kannata ja muutettuaan orientaatiotaan. Työttömien ohella tuskin mikään muu ihmisryhmä tässä maassa joutuu raportoimaan tulonsa ja tekemisensä yhtä pilkulleen kuin korkeakouluopiskelijat. Kulttuurintutkimuksen kannalta tällainen uusliberalismi, opiskelijoiden hiostaminen ja sitä kautta tutkimus- ja opiskeluvapauden kaventaminen nostattaa monia kysymyksiä.

Kulttuurintutkimuksen alkuvaiheille oli ominaista demokraattisten oikeuksien puolustaminen ja "heikompien" puolelle asettuminen. Kuluvan vuosikymmenen aikana on käyty paljon keskustelua siitä, millä tavoin nämä periaatteet voisivat toteutua kulttuurintutkimuksen piirissä nykyään. Kysymyksen nostaa entistä ajankohtaisemmaksi yhteiskunnallisen ja taloudellisen eriarvoisuuden lisääntyminen, myös Suomessa. Yksi mahdollinen toimintapa avautuu osallistumisesta yhteiskunnallisiin liikkeisiin. Tutkija voi esimerkiksi analysoida ja pyrkiä samalla vahvistamaan niiden identiteettiä.

Hyvän esimerkin tarjoaa Yhdysvalloissa 1980-luvulla alkanut aidsin vastainen liikehdintä. Monet sairautta analysoineet kulttuurintutkijat, kuten Simon Watney, Douglas Crimp ja Jan Zita Grover olivat – ja ovat – aktiivisesti järjestämässä ruohonjuuritason tapaamisia, näyttelyitä, julkaisutoimintaa ja syrjintää vastustavia tilaisuuksia. Niihin osallistui myös Stuart Hall, joka on toiminut muillakin kulttuurin alueilla akatemien ulkopuolella.

Erityisesti australialaisen kulttuurintutkimuksen piirissä on paljon pohdittu tutkijan kriittistä roolia myös ns. virallisen politiikan alueella. Jostein Gripsrudin tässä numerossa julkaistava puheenvuoro jatkaa ja kommentoi tätä keskustelua. Nykyään tuntuvat olevan vahvoilla kannat, joiden mukaan tutkijan on kyettävä tekemään kriittisiä interventioita mahdollisimman erilaisissa tilanteissa ja paikoissa. Perinteinen "systemin" vastustaminen "marginaalin" nimissä ei ole enää ainoa tai edes poliittisesti viisas vaihtoehto.

Entistä tärkeämpiä vaikuttamisen paikkoja ovat paikalliset käytännöt, siis myös kulttuurintutkimuksen opiskelukäytännöt. Ne ovat samalla tavoin erilaisten

valtasuhteiden läpikäymistä – likaisia ja saastuneita – kuin muutkin yhteiskunnallisen toiminnan alueet. Niissä käydään aitoja poliittisia kamppailuja. Harvoin ajatellaan, että kulttuurintutkimuksen ensimmäinen, välittömien ja ehkä tärkeinkin käytäntöyhteys muotoutuu sillä hetkellä, kun uusi opiskelija alkaa kiinnostua sen piirissä tutkituista asioista.

Tästä näkökulmasta Wibergin ja Kouran ajatukset antavat kulttuurintutkijoille ajankohtaisen ja avoimen poliittisen haasteen. Wibergin ja Kouran ajama opiskelukäytäntö tuo mukanaan tutkija- sekä opiskelijaidentiteetin kapeutumisen, yksipuolistumisen ja markkinaehtoistumisen. Malli myös lisää opiskelijoiden taloudellista eriarvoisuutta, mikä vaikuttaa suoraan siihen keillä ylipäänsä on mahdollisuus päästä tutkijoiksi. Millaiseksi kulttuurintutkimus kehittyy, jos tutkijat rekrytoituvat yhä enemmän yhteiskunnan hyvin toimeentulevista piireistä?

Opiskelumahdollisuuksien ja opiskelun avoimuuden turvaaminen on siis tärkeää myös kulttuurintutkimuksen tulevaisuuden kannalta. Jos opiskelijalla ei ole mahdollisuutta tehdä ”väärää urapäätöstä” tai suivaantua akateemisen kulttuurin tukkoisuuteen ja vetää henkeä jossain muualla, hänellä on kehnot mahdollisuudet kehittyä hyväksi kulttuurintutkijaksi.